

ROL VAN VEEHOUDERIJ IN HET WERELDVOLLE VOEDSELVRAAGSTUK

NAAM Imke de Boer

FUNCTIE: Hoogleraar Dierlijke Productiesystemen aan Wageningen Universiteit

STUDIE: Dierwetenschappen, Wageningen Universiteit

CARRIÈRE Promotieonderzoek Fokkerij en Genetica 1990 – 1994
Universitair docent 1994 – 2010
Universitair hoofddocent 2010 – 2011
Hoogleraar Dierlijke Productiesystemen, sinds september 2011

Een interview met Prof. Imke de Boer (49), hoogleraar Dierlijke Productiesystemen, over de rol van de veehouderij in een duurzame voedselvoorziening. Zij stelt dat, vanuit het perspectief van landgebruik, een duurzame voedselvoorziening onmogelijk is zonder veehouderij.

Kunt u allereerst de leerstoel Dierlijke Productiesystemen toelichten?

“Met onze leerstoel willen we een bijdragen leveren aan de duurzame ontwikkeling van de veehouderij, met speciale aandacht voor de samenhang tussen het milieu, het welzijn van dieren en de economische levensvatbaarheid. Dat klinkt redelijk theoretisch. Een concrete vraag die wij ons stellen is: wat is het aandeel dierlijk product in een duurzame voedselvoorziening? Duurzame voedselvoorziening wil zeggen dat er voldoende, kwalitatief goed voedsel beschikbaar is voor alle consumenten. Het voedsel moet veilig, betaalbaar en duurzaam geproduceerd zijn.”

Hoe heb je onderzocht wat de rol van de veehouderij in de duurzame voedselproductie is?

“De specifieke vraag die wij hebben bekeken is: passen dierlijke producten in een milieubewust dieet. Er zijn consumentenorganisaties die deze vraag ontkennend beantwoorden. Dat baseren zij op onderzoeken die uit lijken te wijzen dat de productie van plantaardige, eiwitrijke voedingsmiddelen het milieu minder belasten dan de productie van dierlijke voedingsmiddelen. Voor ons onderzoek hebben we een landgebruikmodel gemaakt, zie inzet. Dit model geeft stof tot nadenken en discussie.”

Je stelt dat duurzame voedselvoorziening onmogelijk is zonder veehouderij.

“We hebben in dit onderzoek tot nu toe enkel het landgebruik meegenomen. Onze modelstudies laten zien dat beperkt eten van dierlijke eiwitten optimaal is. En eigenlijk is dat logisch. Bijproducten, van bijvoorbeeld de voedselindustrie die mensen niet kunnen benutten, kunnen wel dienen als voer voor dieren. Deze bijproducten zijn als het ware gratis beschikbaar, ze kosten geen extra land. Daarnaast kan

land dat ongeschikt is voor akkerbouw worden gebruikt als grasland, en via herkauwers worden omgezet in waardevolle dierlijke producten. De wereldbevolking groeit naar 9,7 miljard mensen in 2050. Daarvoor is een enorme toename van voedselproductie nodig, en dat kunnen we alleen realiseren door inzet van veehouderij. Dat is anders dan wat andere onderzoekers zeggen.”

De conclusie is dat een matige consumptie van dierlijk eiwit is vereist voor een optimaal landgebruik.

“Een eerste ruwe schatting komt op een toekomstig gebruik van ongeveer 20 gram dierlijk eiwit per dag. In Europa consumeren we nu ongeveer 60 gram dierlijk eiwit per dag. Dat betekent dus een forse daling. Als je nadenkt over duurzaamheid is een belangrijke boodschap dat je de “feed-food” competitie moet proberen te vermijden.”

Wat houdt de feed-food competitie in?

“Landbouwhuisdieren worden ook gehouden op grond waarop ook akkerbouwgewassen geteeld zouden kunnen houden. De Boer noemt hiervoor de landgebruikratio (LR). Dat geeft aan hoeveel verteerbaar eiwit je had kunnen produceren met akkerbouwgewassen op al het land dat nodig is voor de productie van het veevoer dat nodig is voor een kg verteerbaar eiwit uit dierlijk product. Voor de productie van eieren en melk met bijbehorend vlees op zandgrond is de LR 2. Dat wil zeggen dat het land dat daarvoor nodig is, twee keer zoveel verteerbaar eiwit oplevert als je er akkerbouwgewassen op had verbouwd. Een ander voorbeeld: de Nederlands melkveehouderij in het veenweidegebied produceert meer eiwit dan mogelijk zou zijn bij gebruik van deze gronden voor plantaardige productie, zelfs al je krachtvoer meerekent. De LR is bedraagt daar 0,7.”

Een ander punt dat je noemt in de duurzame voedselvoorziening is het gebruik van reststromen.

“Reststromen, zoals diermeel of food waste, zou je kunnen verwaarden door ze te gebruiken als veevoer. Dat is nu wettelijk niet toegestaan, voornamelijk vanwege gezondheidsaspecten. Je zou eens goed na moeten denken of je die problemen zou kunnen oplossen. Insecten die groeien op mest kunnen ook interessant zijn als veevoer. Op dit moment gaat de aandacht uit naar het verbeteren van de voerconversie. Dit heeft echter ook geleid tot het gebruik van meer voedingrediënten die in competitie zijn met de mens. We moeten een gedachtesprong maken naar: ‘Hoeveel mensen kunnen we voeden van 1 hectare?’ Agrivaknet wil verbreden naar de plantaardige sector. “Dat juich ik toe. De veehouderij is namelijk onlosmakelijk verbonden met de plantaardige sector, en voor een duurzame veehouderij is een goede interactie tussen beide componenten van essentieel belang.”

Hoe deel jij jouw kennis met het bedrijfsleven?

“Als ik kan bereiken dat bedrijven gaan nadenken over de vraag ‘hoeveel mensen kunnen we maximaal voeden van 1 hectare?’ dan ben ik tevreden. Het vraagt een hele andere manier van denken. Ons doel is om mensen op ►

IMKES ADVIES VOOR EEN BEDRIJFSADVISEUR

“Zeg niet te snel: het kan niet, maar kijk vooral hoe het wel anders kan.”

een andere manier na te laten denken. Ik heb contact met diverse stakeholders, zoals boeren, mensen of bedrijven die invloed hebben op de politiek. Ik vertel deze verhalen ook op bijeenkomsten. Nieuwe inzichten delen we zo veel mogelijk. Om de week plaatst Wageningen UR een advertentie in de zaterdageditie van de Volkskrant en NRC Handelsblad waarin een onderwerp uit het onderzoek in de spotlights wordt gezet.”

Wat is jouw advies aan de Nederlandse veehouderij?

“Het is tijd de bakens te verzetten: niet kiezen voor de laagste kostprijs, maar voor melk en vlees met meerwaarde, waarin milieu en dierenwelzijn zijn ingecalculiseerd. Meer overheidsregels en eisen stellen, lijkt me daarvoor niet de geëigende weg; belonen is een veel betere prikkel. Zorg samen met zuivel- en vleesverwerkers, en supermarkten voor een prijs die boeren beloont voor duurzaam produceren, voor een efficiënt gebruik van nutriënten en voor, bijvoorbeeld, het laten grazen van hun koeien. Boeren zijn inventief en innovatief genoeg om daar gebruik van te maken, zeker als ze daarbij een groter maatschappelijk draagvlak ondervinden. Wij kunnen in Nederland de wereld niet voeden, maar we moeten ons focussen op

onze omringende landen, en producten met toegevoegde waarde produceren, oftewel producten met respect voor dierenwelzijn, milieu en het inkomen van de boer.”

Die uitspraken roepen weerstand op.

“Dat klopt. Er wordt snel gezegd: ‘Dat kan niet.’ Een transitie, een structurele verandering die het resultaat is van op elkaar inwerkende en elkaar versterkende ontwikkelingen, is dat supermarkten, ook prijsvechters zoals de Lidl, overstappen op Beter Leven 1 ster vlees. Ons omringende landen zullen ook producten met meerwaarde vragen. Dat is mijn idee van de toekomst.”

Hoe zie jij de taak van de bedrijfsadviseur in de duurzamere productie?

“De bedrijfsadviseur zal zijn of haar kennis moeten vergroten. Bedrijven en hun adviseurs zullen na moeten denken over de toekomst en zich te vragen moeten stellen zoals: ‘Wat betekent het voor ons bedrijf en onze klanten?’ Bij boeren zit veel kennis. Bedrijfsadviseurs kunnen hun klanten met vernieuwende ideeën ondersteunen. De ideeën oppakken, workshops organiseren om kennis van vooroplopende boeren te delen zodat anderen geïnspireerd raken.” ■

LANDGEBRUIKMODEL TOONT ONMISBARE VEEHOUDERIJ

De leerstoel Dierlijke Productiesystemen heeft een Landgebruikmodel ontwikkeld dat inzicht geeft in relaties tussen consumptie van dierlijk eiwit en landgebruik. Prof. Imke de Boer: “Het doel van het model is het beter begrijpen van de rol van de veehouderij in een milieuvriendelijk dieet. Nederland is als gesloten systeem beschouwd: er wordt geen rekening gehouden met import en export. Aan de hand van informatie over de soorten grond, kunnen we berekenen wat de productie van gewassen en dierlijke voedingsmiddelen kan zijn bij inzet van verschillende hoeveelheden grond. Daarna laten we het model berekenen hoeveel grond moet worden ingezet bij verschillende aantallen inwoners van Nederland. Bij 25 miljoen inwoners die 0 % dierlijk eiwit consumeren laat het model zien dat er 1,1 miljoen hectare moet worden bebouwd. Als het percentage geconsumeerd dierlijk eiwit toe-

neemt, dan neemt de hoeveelheid gebruikte grond af. Pas vanaf een consumptie van 30% dierlijk eiwit begint de vereiste inzet van grond serieus toe te nemen. Het maximum aantal inwoners dat in Nederland kan worden gevoed is 41,3 miljoen. Dat kan alleen als die mensen ongeveer 22% dierlijk eiwit consumeren.” Imke de Boer concludeert dat voor optimaal landgebruik een zekere consumptie van dierlijk eiwit nodig is. Bij een hoge populatiedruk is een veganistische voeding net zo min mogelijk als een voeding met veel dierlijk eiwit. Het aandeel van dierlijke producten is bij hoge populatiedruk afhankelijk van het aandeel van marginaal land, oftewel, land dat niet geschikt is voor akkerbouw. De productie van melk, en het daarbij geproduceerde rundvlees, is voor de duurzame voedingsvoorziening in Nederland onmisbaar.